

Bożena Szewczul

"Nuove forme di vita consacrata",
AA.VV., (a cura di R. Cusco e G.
Rocca), Città del Vaticano 2010 :
[recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 55/3, 171-177

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AA.VV., (a cura di R. Fusco e G. Rocca), *Nuove forme di vita consacrata*, Città del Vaticano 2010, Urbaniana University Press, ss. 303

W Kościele katolickim wciąż powstają nowe formy życia, w których wierni oddają się całkowicie umiłowanemu nade wszystko Bogu. Zgodnie z kan. 605 Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r. władzą kompetentną do ich zatwierdzania jest Stolica Apostolska. W ostatnim czasie, tj. w 1900 r., Stolica Apostolska poprzez wydanie konstytucji apostołskiej *Conditae a Christo* aprobowwała nowe instytuty zakonne o ślubach prostych, zaliczając je do stanu doskonałości i nazywając prawdziwymi zgromadzeniami zakonnymi. Podobnie w 1947 r. papież Pius XII zaliczył instytuty świeckie do stanów doskonałości wydając w tej sprawie konstytucję apostołską *Provida Mater Ecclesia*. Także obecnie wierni przynależący do nowych form życia konsekrowanego ubiegają się o aprobatę swego sposobu życia poprzez właściwą władzę kościelną. Nowe formy budzą zainteresowanie nowością rozwiązań dotyczących praktyki rad ewangelicznych oraz struktury wspólnot składających się zazwyczaj z kilku kategorii członków, np. kapłanów, kobiet i mężczyzn będących celibatariuszami oraz małżonków. Dokładniejszemu poznaniu oblicza nowych form życia konsekrowanego służy organizowanie zjazdów, kongresów i sympozjów im poświęconych. Jeden z takich zjazdów odbył się w dniach 5-6 października 2007 r. w Rzymie w Papieskim Uniwersytecie Urbaniana. Materiały kongresu zostały opublikowane w dwóch pozycjach książkowych. Jedna z nich nosi tytuł: „Pierwszy spis nowych wspólnot”, druga natomiast została zatytułowana: „Nowe formy życia konsekrowanego” i stanowi przedmiot niniejszej recenzji.

Recenzowana publikacja zawiera 14 artykułów będących referatami wygłoszonymi w czasie kongresu, ich streszczenia, wprowadzenia do publikacji autorstwa G. Rocca, redaktora encyklopedii pt. *Dizionario degli istituti di perfezione*, krótkiej charakterystyki sześciu nowych

wspólnot życia konsekrowanego powstałych na przestrzeni ostatnich lat, oraz dokumentu zawierającego kryteria przyjęte w 1990 r. przez Kongregację Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego dla nowych wspólnot ubiegających się o aprobatę Stolicy Apostolskiej, a także związanego z owymi kryteriami ogólnego schematu konstytucji nowych wspólnot z 2002 r. oraz dekretów aprobacyjnych dla tychże wspólnot wydanych przez Stolicę Apostolską.

Współautorami recenzowanej publikacji są znani kanoniści, znawcy prawa życia konsekrowanego, m.in. V. De Paolis i G. Ghirlanda, którzy ukazali w swych artykułach specyfikę powstających nowych form życia konsekrowanego w odniesieniu do kanonu 605 Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r., kan. 571 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich oraz numeru 12 posynodalnej adhortacji apostolskiej o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie *Vita consecrata* Jana Pawła II traktujących o nowych formach życia konserowanego. Obaj autorzy przedstawiли zasadnicze i zarazem dyskusyjne kwestie prawne nowych wspólnot na bazie wspomnianego kanonu, dokonując przede wszystkim wyjaśnienia na płaszczyźnie prawa kanonicznego pojęcia nowych form życia konsekrowanego. Stwierdzili oni, że nowością w tym znaczeniu nie jest fakt ufundowania kolejnego (nowego) instytutu już uregulowanego przez KPK/1983, chociaż jest on zawsze czymś nowym w Kościele. Nowość jednak według kan. 605 powinna mieć dobitniejsze znaczenie i polegać nie tylko na zaistnieniu nowego instytutu, ale także na sposobie podjęcia przez jego członków rad ewangelicznych, który nie został przewidziany w Kodeksie. Poza tym nowa wspólnota nie może przybrać charakteru instytutu zakonnego lub świeckiego regulowanych już w KPK/1983, ponieważ kan. 605 nie mówi o nowych instytutach życia konsekrowanego, lecz o nowych formach tego życia.

G. Ghirlanda wyjaśnił dodatkowo w swym artykule interesującą kwestię pozycji małżonków w nowych wspólnotach. Naświetliwszy uprzednio różnice i wzajemne relacje zachodzące między konsekracją chrzcielną a tą wynikającą z podjęcia rad ewangelicznych, nawiązał on do małżonków uczestniczących w duchowości i działalności nowych wspólnot. Podkreślił, że ich czystość małżeńska nie jest radą ewange-

liczną, lecz obowiązkiem wynikającym z sakramentu małżeństwa i potwierdzenie jej nowym ślubem czy innym świętym węzłem nie stwarza nowej konsekracji oprócz już istniejącej – tej chrzcielnej.

W tym momencie wydaje się korzystne przybliżenie ewentualnym czytelnikom publikacji przynajmniej dwóch nowych wspólnot (spośród innych sześciu), których dość obszerny opis można znaleźć w końcowej części książki. Autorami tejsze charakterystyki są członkowie poszczególnych nowych wspólnot.

Jedną z nich jest włoska Wspólnota „Synów Bożych” (Comunità „Figli di Dio” – CFD) założona w 1945 r. przez księdza diecezjalnego Divo Barsottiego (1914-2006) dla grupy wiernych świeckich pragnących żyć w sposób radykalny według Ewangelii. Dnia 27 maja 1950 r. arcybiskup Florencji zatwierdził *ad experimentum* wspólnotę składającą się w przeważającej części z kobiet. Z biegiem czasu członkami wspólnoty zakładanych domów kolejno w Toskanii, Piemontcie, na Sycylii i w Australii stali się także mężczyźni, a wspólnota otworzyła się na doświadczenie monastycyzmu przeżywanego we wspólnocie. W roku 1984 wspólnota została uznana przez arcybiskupa Florencji za publiczne stowarzyszenie wiernych na prawie diecezjalnym i zatwierdzone jej konstytucje. W ten sposób Wspólnota „Synów Bożych” bez rozróżnienia na wiernych świeckich i kapłanów stała się środkiem dążenia do świętości i odpowiedzią na powszechne powołanie wiernych do świętości, tak jak zostało to ukazane w soborowej konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*. Wspólnota składa się z czterech kategorii członków, co pozwala każdemu z nich na znalezienie właściwego sobie miejsca i życia zgodnego z własnym powołaniem. Członkowie pierwszej gałęzi składają obietnicę dążenia do doskonałości chrześcijańskiej, żyjąc samotnie lub przy rodzinie lub też w małżeństwie. Do drugiej gałęzi przynależą małżonkowie składający obietnicę życia konsekracją w małżeństwie i dążąc do doskonałości poprzez śluby ubóstwa, czystości małżeńskiej i posłuszeństwa. Członkowie trzeciej gałęzi – celibatariusze lub wdowy i wdowcy – żyją konsekracją w świecie według ślubu ubóstwa czystości i posłuszeństwa. Natomiast członkowie czwartej gałęzi składają śluby, mieszkają w domach życia wspólnego i zakładają habit. Celem osiągnięcia święto-

ści CFD przywołuje swoich członków do życia cnotami teologicznymi każdego dnia w każdym stanie i warunkach, zobowiązuje do modlitwy, zwłaszcza uczestnictwa we Mszy Świętej, odmawiania Liturgii Godzin, pilnego słuchania słowa Bożego, cotygodniowych spotkań w grupach oraz miesięcznych dni skupienia i corocznych rekolekcji.

Zarząd Wspólnoty sprawują przełożeni wyżsi w osobie ojca generalnego będącego kapłanem i prowadzącego życie we wspólnocie oraz dwóch świeckich asystentów: mężczyzny i kobiety. Chociaż przełożonym generalnym jest kapłan, to jednak wspólnota ma charakter laicki w znaczeniu kanonicznym. Nie prowadzi ona własnych dzieł apostołskich, pobudza natomiast do życia duchowości monastyczną, proponując tzw. „monastycyzm wewnętrzny” polegający na rozpoznaniu prymatu Boga i przebywaniu w Jego obecności w ciągu dnia.

Innym przykładem nowych form życia konsekrowanego jest Wspólnota maryjna – Oazy pokoju (Comunità Mariana – Oasi della Pace) założona 25 marca 1987 r. we Włoszech w Vicenzy przez pasjonistę o. Gianniego Sgrevy. Punktem wyjścia dla założyciela był fragment Listu do Efezjan 6,10-18 mówiący o trwającej walce między siłami zła a Duchem Świętym i przesłanie pokoju płynące z Medjugorje. Zgromadzona wokół o. Gianniego Sgrevy grupa młodych mężczyzn i kobiet, którzy otrzymali dar nawrócenia i doświadczyli pokoju dzięki spotkaniu z Maryją, zapragnęła kontynuować to doświadczenie w życiu konsekrowanym i dzielić się nim z innymi wiernymi. W 1990 r. wspólnota została erygowana jako prywatne stowarzyszenie wiernych i zatwierdzony *Plan Życia* na 5 lat *ad experimentum* w diecezji Sabina Poggio Mirteto. W 1995 r. wspólnotę erygowano na poziomie diecezji jako publiczne stowarzyszenie wiernych i jednocześnie zatwierdzono *Regułę Życia*. Natomiast w 1999 r. została ona definitywnie zatwierdzona i obecnie ma swe domy w Brazylii, Kamerunie i Medjugorje. Wspólnota żyje doświadczeniem Wieczernika zjednoczona w modlitwie o pokój i oczekiwaniu na Ducha Świętego. Składa się z celibatariuszy wewnętrznych (braci, sióstr i kapłanów) oraz z członków agregowanych zewnętrznych (celibatariuszy konsekrowanych niebędących kapłanami oraz z małżonków. Wszyscy celibatariusze składają trzy śluby: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa oraz

specjalny ślub bycia pokojem i błagania o pokój. Oprócz tradycyjnych form modlitwy członkowie wspólnoty praktykują modlitwę osobistą przed wciąż wystawionym Najświętszym Sakramentem. Nie podejmując zewnętrznych dzieł apostoelskich, wykonują zwykłe prace domowe, zajmują się rolnictwem, rzemiosłem, a przede wszystkim przyjmowaniem gości i towarzyszeniem im na drodze pokoju i uzdrowienia.

Znaczna część nowych wspólnot, zwłaszcza włoskich, to wspólnoty monastyczne nawiązujące do duchowości wschodnich i zachodnich ojców pustyni. To im właśnie został poświęcony jeden z artykułów publikacji. Jego autorem jest M. Torcivia, który dzieli nowe wspólnoty monastyczne według inspirujących je trzech kategorii źródeł monastycznych, tj. nawiązujących do pierwszych źródeł monastycyzmu, monastycyzmu benedyktyńskiego oraz do św. Bazylego i źródeł od IV do VIII wieku. Autor poprzez ukazanie krótkich historii poszczególnych wspólnot według przyjętego przez siebie kryterium podziału ukazuje ich różnorodność i odczytanie na nowo monastycyzmu adekwatnie do realiów życia współczesnych chrześcijan.

Inny artykuł, autorstwa L. Sabbaresego przedstawia zagadnienie dyskusyjnego sposobu sprawowania władzy w nowych wspólnotach w związku z przynależnością do wspólnot kilku kategorii członków, a wśród nich kapłanów. Na wstępie autor ogólnie omawia pojęcie władzy w Kościele i naturę instytutu odwołując się do ich historii. Następnie zajmuje się kwestią wykonywania władzy w instytutach mieszanych, czyli składających się z mężczyzn i kobiet, aby w dalszej kolejności bardziej szczegółowo opisać władzę wewnętrzną i prawo własne nowych wspólnot. W końcowej części artykułu czytelnik ma możliwość zapoznania się z niektórymi modelami sprawowania władzy przyjętymi w nowych wspólnotach.

W recenzowanej publikacji nie zabrakło artykułu odwołującego się do historii życia konsekrowanego, jako że już w średniowieczu odnotowuje się istnienie wspólnot mieszanych obejmujących zarówno mnichów, jak i mniszki. Klasztory takie nazywano „klasztorami podwójnymi” (*Doppelkloster; monastero doppio*). Autor artykułu G. Andenna odwołuje się do doświadczenia anglosaskiego w tej materii, podając, że na przestrzeni od VII do IX wieku wszystkie klasztory żeńskie w Irlandii

dii były podwójne, tzn. zamieszkałe przez mężczyzn i kobiety. Miały one charakter rodzinny, ponieważ powstawały w wyniku wstępowania do klasztoru kobiety rekrutującej się z rodu królewskiego lub szlacheckiego. Szlachcianki wstępowały do klasztoru (lub fundowały go jednocześnie) wraz z innymi członkiniami swej rodziny, kuzynami oraz służącymi obojga płci. Powstałe w ten sposób klasztory były kierowane przez kobiety-szlachcianki, które miały pewną wolność co do organizacji wewnętrznej powstałych w ten sposób klasztorów.

W dalszej części artykułu autor podaje przykłady innych „podwójnych wspólnot” z XI wieku, jak np. tej powstałej w trakcie formowania się zakonu św. Antoniego z Vien podejmującego opiekę nad chorymi w szpitalach. Początkowo było to bractwo mężczyzn i kobiet niemających żadnej reguły. Ich jedynym obowiązkiem była opieka nad pielgrzymami i chorymi. Jednak ich wspólnotowy „mieszany” sposób życia nie był dobrze postrzegany przez opinię publiczną w XII i XIII wieku, stąd wspólnota zmieniła swój charakter, przyjmując regułę św. Augustyna, i przekształciła się w zakon.

Przy okazji podjęcia zagadnienia „podwójnych klasztorów” G. Andenna nawiązuje również do doświadczenia współpracy między mnichami i mniszkami wynikającej z kierownictwa duchowego czy zarządu dobrami klasztorów żeńskich kongregacji Cluny, a także mniszek franciszkańskich.

Inne kwestie, które mogą zainteresować czytelnika, zostały zawarte w artykule A. Montana, a dotyczą one życia braterskiego, dróg do świętości i form przyjęcia do niektórych nowych wspólnot zatwierdzonych przez Papieską Radę do Spraw Świeckich. W pierwszej części artykułu autor ukazuje powszechne powołanie do świętości w Kościele w oparciu o nauczanie *Vaticanum II*. W dalszej kolejności, nawiązując do prawodawstwa własnego czterech przykładowych nowych wspólnot zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską, podaje ich koncepcję dążenia do świętości, drogę oraz środki do jej osiągnięcia. Zatrzymuje się także na założeniach dotyczących życia braterskiego w nowych wspólnotach, a następnie podaje warunki przyjęcia do nowych wspólnot, wyjście z nich i wydalenia członków.

Godne uwagi czytelnika wydają się też krótkie artykuły autorstwa G. Rocca i J. Torresa. Obaj oni poruszają problemy prawne związane

z ubieganiem się przez nowe wspólnoty o zatwierdzenie władzy kościelnej. G. Rocca skupia swą uwagę przy udzielaniu ewentualnej aprobaty nowym wspólnotom na kompetencjach Papieskiej Rady do Spraw Świeckich, która jednak nie jest właściwa dla stowarzyszeń, w których podejmuje się w jakikolwiek sposób rady ewangeliczne i składa śluby lub podejmuje inne święte więzy. Autor stwierdza, że nowe wspólnoty jednak wolą zwracać się do tej dykasterii Stolicy Apostolskiej, ponieważ Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego mogłaby je uznać za klasyczne formy życia konsekrowanego. Za takie natomiast nie chcą być uważani członkowie nowych wspólnot. Stąd z pomocą w tym miejscu przychodzi J. Torres, który w swym artykule przybliży kryteria zatwierdzania nowych wspólnot, opierając się na praktyce Kongregacji Instytutów Życia Apostolskiego Stowarzyszeń Życia Apostolskiego. Autorowi nie tyle chodzi o ustalenie kryteriów dla aprobaty nowych wspólnot, ile o ukazanie tych kryteriów z punktu widzenia historycznego, które jak dotąd doprowadziły liczne wspólnoty do ich aprobaty.

Reasumując, należy podkreślić, że recenzowana publikacja poświęcona nowym formom życia konsekrowanego jest jedną z coraz liczniej pojawiających się książek przybliżających nowe możliwości poświęcenia się Bogu w Kościele katolickim. Pozycja książkowa może okazać się użyteczna także dla polskiego czytelnika w celu dokładniejszego poznania chociażby nowych wspólnot monastycznych, które przybywają do Polski, jak Monastyczna Wspólnota Jerozolimiska w Warszawie. Także członkowie istniejących instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego dzięki dialogowi i wymianie darów z nowymi wspólnotami mogą wzbogacić się i gorliwiej realizować własne powołanie. Nowe wspólnoty nie są bowiem alternatywą dla dawnych instytutów, nie wypierają ich i nie negują ich roli w Kościele. Duch Święty, udzielając nowych charyzmatów, nie zaprzecza sobie samemu. W różnorodności darów jest jedno i to samo powołanie do naśladowania Chrystusa czystego, ubogiego i posłusznego woli Ojca.